

"Lâfız ve lâfz-ı müşebbi' olduğu bir meâl-i icmâlî ile ve isim ve alem buldukları mânâ-yı örfî onlara kâfi geliyor." Bu cümleyi açıklar mısınız?

Kur'an ve Cevşen gibi kudsi zikirler, sadece akla hitap etmiyorlar. İnsanın akli dışında binlerce latife ve hissiyatları var. Onların da kendine has feyiz ve gıdalanmaları oluyor. Bu gibi vird ve zikirleri okuduğumuz zaman, o his ve latifeler hissesini alıyorlar. Hatta o his ve latifelerden bazıları pek geç usanıyor, doymak bilmiyor, zikir ve virdin devamını istiyor. Akıl bir yerde usanıp duruyor. O his ve latifeler ise uzun süre feyze kabil olabiliyorlar. Yani usanmıyorlar. Onun için zikir ve ibadetleri sadece akıl mizanı ile ya da meali ile tartmak doğru olmaz.

"Lâfız ve lâfz-ı müşebbi' olduğu bir meâl-i icmâlî ile ve isim ve alem buldukları mânâ-yı örfî onlara kâfi geliyor. Eğer mânâyı o vakit düşünse, zararlı bir usanç verir."(1)

Lafz-ı müşebbi: Lafzın doyurucu olması demektir. İlahi lafızlar insanın her türlü duygusunu doyururlar, manasına da geliyor. Şayet akıl, Arabi olduğu için lafızdan bir şey anlamaz denilirse, onu da örf ve toplumun kültürü doyurur deniliyor. Bu cümlelerin kısa meali budur.

Zikir makamında okunan ayet ve hadislerin özet manası ya da örfün, yani toplumun o ayet ve hadise yüklemiş olduğu mana akıl için yeterli ve doyurucudur. Bu sebeple zikir makamında okunan ayet ve hadislerin sırf akla hizmet etmek amacı ile ayrıca tercüme ve izah edilmesi gerekmiyor. Akıl o özet ve örfi mana ile doyuma ulaşabilir.

Şayet kutsal olan lafız, manaya feda edilir ise, o zaman insanın akli dışındaki diğer bütün hissiyat ve latifeleri gıdasız kalıp zulme ve gadre uğramış olurlar. Mesela **"Allahü ekber"** kelamının özet ve örfi manası akli işba etmeye yeter de artar bile. Biz bu mübarek kelamı Türkçe'ye çevirip, sadece akla ayarlasak, hem sair duygu ve latifeler hissesiz kalacaklar hem de insan uzun süre o meali vird edinemeyecek, usanç verecek. Ama orijinal ifadeyi binlerce defa çeksek yine insan usanmıyor devam edebiliyor.

(1) bk. [Mektubat, Yirmi Altıncı Mektup, Dördüncü Mebhas.](#)